

LOPPURAPORTTI

Marjamaat-tiedonvälityshanke

Hankenumero 15667

1.1.2016 - 31.12.2019

1. TIIVISTELMÄ

Marjamaat-hanke oli ylimaakunnallinen tiedonvälityshanke. Toiminta-alueena oli Pohjois-Karjalan, Etelä-Savon ja Keski-Suomen maakunnat. Kohderyhmänä olivat toiminta-alueen marjan- ja hedelmänviljelijät sekä muut alan toimijat.

Tietoa välitettiin seminaareissa, infotilaisuuksissa, työpajoissa, pellonpiennarpäivissä, tila- ja yritysvierailuilla sekä julkaisuissa. Sähköisiä tiedonvälitysmenetelmiä hyödynnettiin monin tavoin. Muiden alueellisten hankkeiden kanssa tehtiin yhteistyötä soveltuvin osin.

Hanke saavutti sille asetetut tavoitteet, jopa ylitti ne reilusti. Marjamaat-hankkeen aikana toteutettiin ja oltiin mukana toteuttamassa yhteensä 115 tilaisuutta, kun koko hankkeen aikainen tavoite oli 42 tilaisuutta. Tilaisuuksiin osallistui 2 222 henkilöä.

Koko hankkeen aikainen tavoite materiaalien osalta oli 40 kpl ja toteutunut määrä oli yhteensä 149 erilaista materiaalia. Suurimmat yksittäiset materiaalit olivat Taimituottajan sekä Aloittavien marjanviljelijöiden oppaat.

Hankkeen tarjoamalle sisällölle oli kysyntää ja sähköinen tiedonvälitys paransi tiedon saavutettavuutta. Hanke oli kustannustehokas ja toimi budjetin puitteissa.

Hanke oli Euroopan maaseuturahaston, Suomen valtion ja Pohjois-Karjalan, Etelä-Savon ja Keski-Suomen ELY-keskusten rahoittama. Hanke toteutti omalta osaltaan Manner-Suomen maaseutuohjelmaa sekä alueiden maaseutuohjelmaa.

Hankkeen toiminta-aika oli 1.1.2016 - 31.12.2019.

Hanketta hallinnoi ProAgria Pohjois-Karjala ry. Hankkeen yhteistyökumppaneita ja toteuttajia olivat ProAgria Etelä-Savo ry, ProAgria Keski-Suomi ry sekä Luonnonvarakeskus (Luke) partnerisopimuksin.

2. HANKKEEN TAVOITTEET

Hankeessa tavoitteena oli parantaa puutarhatuotannon kilpailukykyä lisäämällä tutkimuksen, neuvonnan ja viljelijöiden yhteistyötä. Olennaista oli viimeisimmän tutkimustiedon, taloudellisten laskelmien sekä parhaiden viljelykäytäntöjen välittäminen.

Tavoitteena oli antaa viljelijöille keinoja sopeuttaa tuotanto muuttuvaan ilmastoon ekologisesti kestäväällä tavalla.

Tavoite oli, että viljelijöiden lisääntyneen osaamisen seurauksena marjojen viljelyala kasvaisi, uusia – eritoten nuoria – yrittäjiä tulisi alalle ja herukkakasvustojen uusinta nopeutuisi. Lisäksi tavoitteena oli kannustaa viljelijöitä tehostamaan toimintaa nykyisillä viljelyaloilla. Herukoiden satomäärää oli tavoitteena nostaa. Keski-Suomessa oli tavoitteena pysäyttää mansikkapinta-alan lasku ja kääntää se nousuun.

Tavoitteena oli kannustaa viljelijöitä kehittämään teollisuus- ja tuoremarjakauppaa, laajentamaan alueellista jatkojalostusta ja lujittamaan yrittäjien keskeistä yhteistyötä ja suhteita markkinoihin sekä luomaan ja ylläpitämään kohderyhmän kesken verkostoja.

Tavoitteena oli välittää myös ulkomaista tutkimustietoa, hyviä käytänteitä muista maista ja tulevaisuudennäkymiä tähänastista nopeammassa aikataulussa hankealueelle.

Hankkeelle oli asetettu seuraavat kokonaistavoitteet, joita seurattiin:

- Julkaisut: 40 kpl
- Infotilaisuudet: 42 kpl

	Pohjois-Karjala	Etelä-Savo	Keski-Suomi
Marja-alan lisääntyminen, ha	20	12	10
Yrityksiä mukana, kpl	50	55	30
Osallistujia yht., kpl	230	250	140
Luomumarja-alan lisääntyminen, ha	2	3	3

3. HANKEORGANISAATIO JA HANKETOIMIJAT

Hankkeen hallinnoijana ja hakijana toimi ProAgria Pohjois-Karjala ry. Toteuttajakumppanit olivat ProAgria Keski-Suomi ry, ProAgria Etelä-Savo ry ja Luonnonvarakeskus (LUKE).

3.1. Hanketoimijat

Hanketoimijoiden ryhmässä olivat Päivi Turunen ProAgria Pohjois-Karjalasta, Mirja Tiihonen ProAgria Etelä-Savosta ja Marjo Marttinen ProAgria Keski-Suomesta sekä Kati ja Kalle Hoppula Lukesta. Ryhmä täydentyi määräaikaikaisilla hanketyöntekijöillä. Hanketyöntekijöinä ProAgria Pohjois-

Marjamaat-hanke

Karjalan palveluksessa toimivat Tiina Hovi-Pekkanen Lappeenrannasta ja Elli Ruutiainen Kiteeltä. ProAgria Keski-Suomessa hanketyöntekijänä toimi Riitta Peräinen Jyväskylästä.

Hanketoimijat sekä suunnittelivat että toteuttivat hankkeen vaatimat työt. Palaveri pidettiin useimmiten nettipalaverina.

3.2 Ohjausryhmä

Ohjausryhmän jäsenet

Ismo Ruutiainen	Ruutiaisen puutarha, Kitee
Unto Pirinen	Joensuun seudun maaseutupalvelut
Terho Sirviö	Pohjois-Karjalan ELY-keskus
Katri Kostamo	ProAgria Itä-Suomi
Ilkka Häyrinen	marjatilayrittäjä, Virtasalmi, ohjausryhmän puheenjohtaja
Esa Korhonen	MarjaCarelia Oy, Heinävaara
Janne Miettinen	marjatilayrittäjä, Multia, varajäsen
Ari Rajala	marjatilayrittäjä, Keuruu
Tommi Matomäki	marjatilayrittäjä, Keuruu, varajäsen
Marjo Marttinen	ProAgria Keski-Suomi
Mirja Tiihonen	ProAgria Etelä-Savo
Päivi Turunen	ProAgria Pohjois-Karjala
Kalle Hoppula	Luonnonvarakeskus
Jukka Kotro	Etelä-Savon ELY-keskus
Veli Koski	Keski-Suomen ELY-keskus

Hankkeen alussa ohjausryhmään kuului myös Eero Parviainen ProAgria Pohjois-Karjalasta, mutta hänen eläköidyttyään tilalle tuli Katri Kostamo.

3.3 Ohjausryhmän kokoukset

Aika	Paikka	Lisätiedot, oheisohjelma
14.11.2016	Hotelli Savonsolmu, Pieksämäki	Järjestäytymiskokous
15.2.2017	Marjaosaamiskeskus, Suonenjoki	Marjahankkeisiin tutustuminen
19.9.2017	ELY-keskus, Mikkeli	Aten Marja-Aitta, Hietanen
20.2.2018	ProAgria Pohjois-Karjala, Joensuu	Marja Carelia Oy, Heinävaara

15.5.2018	ProAgria Pohjois-Karjala, Joensuu	
18.9.2018	ProAgria Keski-Suomi, Jyväskylä	Pirttiahon puutarha, Muurame
19.2.2019	Valamon luostari, Heinävesi	Valamon luostarin tislaamo, Heinävesi
18.9.2019	Sivistys- ja kulttuurikeskus Ilmarinen, Kitee	Ruutiaisen puutarha, Kitee
4.2.2020	Ravintola KaksRuusua, Varkaus	Päätöskokous

Hankeen ohjausryhmän jäsenet tutustuivat Valamon viskitislaamoon 18.2.2019 ohjausryhmän kokouksen jälkeen.

4. HANKKEEN TOIMINTA

4.1 Toimenpidekokonaisuudet

- a) **Tiedotustilaisuudet** olivat avoimia tiedotustilaisuuksia, joissa ajankohtainen tieto välitettiin marjatilayrittäjille ja muille toimijoille. Tiedotustilaisuudet olivat aiheen ja kohderyhmän mukaan mm. teemapäiviä, esitelmätilaisuuksia, pellonpiennartilaisuuksia ja työnäytöksiä. Tilaisuuksia järjestettiin kattavasti koko hankealueella ja tapahtumapaikat valittiin niin, että

Marjamaat-hanke

tapahtumiin oli mahdollista osallistua myös maakuntarajojen yli ja etäyhteyden kautta. Osa tilaisuuksista tallennettiin.

- b) **Työpajoissa** välitettiin tietoa rajatuista aiheista kohdennetulle osallistujajoukolle. Osallistujia koottiin koko alueelta sekä järjestettiin alueellisia työpajoja. Toiminnassa hyödynnettiin sähköisiä menetelmiä. Jokaisessa työpajassa oli viisi kokoontumista. Aiheina olivat mm. omena, luomu, herukat, aloittavat marjayrittäjät ja uusimmat viljelymenetelmät.
- c) Hankkeen aikana järjestettiin **tila- ja yritysvierailuja** kolmeen kohteeseen Pohjois-Savossa ja Kainuussa. Vierailujen aikana kuultiin jatkojalostajien ja ostajien tarpeista, tutustuttiin eri alueiden marjatiloihin, taimituotantoon sekä edistettiin yhteistyötä eri maakuntien toimijoiden välillä ja verkostoiduttiin.
- d) **Julkaisut** (luentomateriaalit, lehtiartikkelit, uutiskirjeet, videot, Facebook-ryhmä, kotisivut yms) tehtiin pääasiallisesti sähköisessä muodossa, joten ne ovat helposti saatavilla hankkeen kotisivuilla niin hankeaikana kuin hankkeen päätyttyäkin. Lisäksi sähköisiä julkaisuja voitiin jakaa halukkaille sähköpostin tai muun sähköisen kanavan kautta.

Hankkeessa tehtiin kaksi opasta; Taimituottajan opas julkaistiin sekä sähköisenä että painettuna, aloittavien marjanviljelijöiden opas vain sähköisenä.

Hankkeen yleisessä tiedotuksessa hyödynnettiin paikallisia, maakunnallisia ja valtakunnallisia (erityisesti alan ammattijulkaisut) tiedotusvälineitä sekä hanketoimijoiden ja yhteistyötahojen omia tiedotuskanavia ja julkaisuja. Hankkeesta tiedotettiin sen järjestämissä tilaisuuksissa ja materiaaleissa sekä muiden toimijoiden ja hankkeiden järjestämissä tilaisuuksissa.

4.2.Toimintakausi 1.1.2016 - 31.12.2016

Hanke piti järjestäytymiskokouksen 14.11.2016 Hotelli Savonsolmussa, Pieksämäellä. Puheenjohtajaksi valittiin Ilkka Häyrynen. Raportointi ja seuranta tapahtuvat ohjausryhmässä kaksi kertaa vuodessa.

Ensimmäinen vuosi käynnistyi varovaisesti omalla riskillä, sillä virallinen rahoituspäätös saatiin 28.9.2016. Luonnonvarakeskuksessa töitä ei voitu kirjata hankkeelle ennen virallista hankepäättöstä. Ensimmäinen maksatushakemus jätettiin alkuvuodesta 2017.

Ensimmäisellä toimintajaksolla toimijat pitivät nettipalavereita, joissa suunniteltiin tulevaa toimintaa, sovittiin toimintatapoja, hahmoteltiin hankkeen lomake- ja ohjelmapohjia, tausta-aineistoja ja esittelymateriaalia. Jaksolla valmisteltiin tiedotustilaisuuksia, haettiin tietoa ja materiaaleja, kartoitettiin asiantuntijoita ja keskusteltiin yrittäjien kanssa osaamistarpeista mm.

marjanviljelypiirien johtokuntien kokouksissa. Luonnonvarakeskus tuotti sisältöä ja oli suunnittelussa mukana. Hankkeelle perustettiin kotisivut ja julkinen Facebook-ryhmä. Raportointijaksolla koko hankealueella järjestettiin (tai oltiin yhteistyökumppanina) 15 tilaisuutta. Näihin tilaisuuksiin osallistui 229 henkilöä.

Etelä-Savossa aloitettiin omenatyöpaja tutustumalla Luonnonvarakeskuksen tutkija Sanna Kauppisen johdolla eri lajikkeisiin ja viljelytekniikkaan.

Susann Rännäri opastaa omenatyöpajaan osallistujia.

Hanketoimijat kirjoittivat yhdeksän sähköistä/kirjallista lehtiartikkelia ja tiedotetta. Uutiskirjeen julkaisu aloitettiin. Hankkeen toimintaan liittyen julkaistiin kuusi lehtikirjoitusta ja radiouutista.

4.3 Toimintakausi 1.1.2017 - 30.6.2017

Vuoden 2017 alkupuoliskolla Marjamaat-hankkeen toiminta oli vilkasta; eri alueilla järjestettiin (tai oltiin tiiviisti mukana) yhteensä 18 viljelijätapahtumaa, joihin osallistui 576 henkilöä.

Tunnelmaa pellonpientareella Kiteellä 8.6.2017. Opastamassa neuvoja Harrie Pijnenburg Hollannista.

Pijnenburg Hollannista.

Kansainvälistä tietoa saatiin osallistumalla tapahtumiin Latviassa (NJF:n järjestämä Integrated crop protection (IPM) in Nordic and Baltic berry crops -seminaari) ja Saksassa (Marjaosaamiskeskuksen järjestämä opintomatka) ja välittämällä sieltä saatua tietoa. Lisäksi pellonpiennarpäivillä Kiteellä ja Kangasniemellä oli mukana neuvoja Harrie Pijnenburg Hollannista.

Raportointijaksolla aloitettiin kolme työpajaa: Pohjois-Karjalassa ja Etelä-Savossa aiheena oli herukan viljely ja Keski-Suomen työpaja oli suunnattu aloittaville viljelijöille. Etelä-Savossa jatkui omenan viljelyn työpaja.

Markkinatietoa jaettiin Marjat viedään käsistä -infotilaisuudessa. Mansikan ja vadelman tuotanto tunnelissa -infotilaisuus toteutettiin Joensuussa ja etäosallistumispaikat olivat samaan aikaan järjestetty Jyväskylään sekä Mikkeliin. Valtakunnallisessa Hedelmä- ja marjanviljelijäin liiton Talviluentopäivillä käytiin puhumassa luomumarjojen kysynnästä ja tuotannosta. Hankeyhteistyönä toteutettiin Suomenjoella Marjaosaamiskeskuksen EduBerry-hankkeen kanssa Helmiseminaari.

Hankkeen tapahtumista ja muista alan ajankohtaisista asioista tiedotettiin eri kanavia käyttäen 12 kertaa. Toimitettuja lehtikirjoituksia hankkeesta julkaistiin viisi. Hankkeen Facebook-sivuilla tiedotettiin ahkerasti alaan liittyvistä asioista sekä hankkeen tapahtumista. Hankkeen kotisivuille puolestaan kerättiin tiedotustilaisuuksien ja työpajojen materiaalit.

4.4 Toimintakausi 1.7.2017 - 31.12.2017

Marjamaat-hankkeessa järjestettiin heinäkuussa marjakauden tiedotustilaisuuksia kaikissa kolmessa maakunnassa hankkeen toiminta-alueella. Raportointikaudella järjestettiin 14 erilaista tilaisuutta. Lisäksi hanketoimijat ovat pitäneet puheenvuoron tai luennon tai hanke on ollut muuten esillä kuudessa tilaisuudessa. Tilaisuuksiin osallistui yhteensä 310 henkilöä.

Marjamaat-hanke

Herukkatyöpajassa järjestettiin viimeiset kokoontumiset, Etelä-Savossa laitettiin Mansikkapellot marjomaan, Pohjois-Karjalassa brändättiin ja Keski-Suomessa tutustuttiin herukkatilaan ja osuuskuntatoimintaan. Hankkeessa järjestettiin opintoretki Kainuuseen ja Pohjois-Savoon: Retkellä tutustuttiin viljelijöiltä marjoja ostaviin jatkojalostusyhtiöihin. Lisäksi tutustuttiin marjakasvien taimia tuottavaan Peuraniemen taimitarhaan.

Osuuskunta tutuksi, Markkulan marjatilalla, 17.10.17. Selin vanhaisäntä Tauno Kallio, oikealla marjatilayrittäjä Katri-Maija Heikkinen.

Kainuun/Pohjois-Savon retkellä 27. - 28.11.2017 vierailtiin Peuraniemen taimitarhalla, jossa tuotetaan marjakasvien taimia. Mukana retkellä oli 38 henkilöä.

Mirja Tiihonen osallistui syyskuussa ProAgria Etelä-Pohjanmaan järjestämään Norjaan, Tanskaan ja Saksaan suuntautuvalle opintomatalle, jossa teemana oli mm. mansikan syyshoito, tuotantotavat ja lajikkeet. Matkan antia jaettiin 3.11. Mansikkapellot marjomaan -tapahtumassa Mikkeliissä sekä Puutarha & Kauppa -lehden artikkelissa joulukuussa.

Syyskaudella 2017 julkaistiin kaksi uutiskirjettä, joissa kerrottiin mm. luomutaimista, työvoiman rekrytoinnista EURES-palvelun kautta sekä esiteltiin marja-alan yrityksiä. Hankkeen toiminnasta ja muista marja-alan asioista tiedotettiin aktiivisesti Facebook-sivujen ja sähköpostin välityksellä. Hankkeen kotisivuille kerättiin tulevien tapahtumien ohjelmat ja menneiden tapahtumien materiaalit sekä nauhoitetut luennot. Raportointijaksolla tuotettiin 18 erilaista julkaisua sisältäen verkkojulkaisut. Lisäksi toimitettuja materiaaleja oli seitsemän eli yhteensä 25 julkaisua.

Hankeyhteistyötä tehtiin mm. Pohjois-Savon EduBerry -, Keski-Suomen LuomuKS - ja Pohjois-Karjalan Uusia mahdollisuuksia jatkojalostukseen -hankkeiden kanssa.

Hankkeen toimin pyrittiin saamaan uusia viljelijöitä marja-alalle. Hankkeessa tehtiin yhteistyötä Pohjois-Karjalan kuntayhtymän/Riverian kanssa: Riverian puutarhaopiskelijoiden toiveita kuultiin ja he osallistuivat aktiivisesti hankkeen tilaisuuksiin. Marjanviljelynäkökulma oli esillä ProAgria Pohjois-Karjalan järjestämässä sukupolvenvaihdosta käsittelevissä infotilaisuuksissa. Silva-metsänäyttelyssä Joensuussa ja Peltopäivässä Mikkelin Karilassa tavoiteltiin myös mahdollisia uusia puutarhayrittäjyydestä kiinnostuneita henkilöitä.

Marjoja ostavien ja jalostavien yritysten kanssa tehtiin paljon yhteistyötä. Kaikilla heillä oli hyvin yhtenäinen sanoma: Marjoille on nyt hyvä kysyntä ja heillä olisi halukkuutta tehdä sopimuksia viljelijöiden kanssa. Tähän teemaan keskittyi pitkälti myös Kainuun/Pohjois-Savon opintomatka.

Yhteydenpito Kuopiossa toimivan Tuoreverkko Oy:n kanssa johti uuteen kokeiluun: pohjoiskarjalalaisella tilalla poimittiin käsin mustaherukan rasioihin ja Tuoreverkko välitti sen S-ryhmän liikkeisiin. Mustaherukan lisäksi he halusivat ostaa rasioihin käsin poimittua viher- ja punaherukkaa sekä saskatoonia. Hankkeessa etsittiin sopivia viljelijöitä ja osallistuttiin järjestelyihin.

4.5 Toimintakausi 1.1.2018 - 30.6.2018

Marjamaat-hankkeen toiminta oli vilkasta kevätkaudella 2018. Seurantakaudella aloittivat luomutyöpaja ja Marjojen uudet viljelytekniikat -työpaja. Ulkomaista asiantuntemusta saatiin Hollannista, kun Sander van Broekhoven HortiNovalta kertoi kasvinesteanalysistä lannoituksen tarkennuksen apuvälineenä hankkeen tilaisuudessa Jyväskylässä. Luonnonmukaiset viljelymenetelmät kiinnostivat kesäkuun pellonpiennartilaisuudessa Sikiömäen luomutilalla Rääkkylässä, jossa osallistujia oli yli 60.

Kesäkuussa järjestetyssä pellonpiennartilaisuudessa projektitukija Anneli Salonen esitteli luonnonmukaista harmaahomeen torjuntamenetelmää mehiläisten avulla Rääkkylässä yhdessä tilan emännän Jaana Nikkilän kanssa.

Helmikuussa haettiin tietoa Saksasta Fruit Logistica -messuilta ja sinne matkattiin yhdessä SataVarMa-hankkeen osallistujien kanssa. Messujen antia esiteltiin mm. Mikkelissä järjestetyssä marjantuotannon ajankohtaisinfossa, Jyväskylässä Ajankohtaista mansikasta -luentopäivän yhteydessä 6.4., Multialla Laatutarha tutuksi -luennolla 2.5. sekä maaliskuun uutiskirjeessä.

Raportointikaudella julkaistiin kaksi uutiskirjettä. Aiheina olivat mm. kausityölain voimaantulo, mansikan kukka-aiheiden muodostuminen, käynnissä olevien jatkojalostushankkeiden tarjonta ja tietosuoja-asetuksen voimaantulo.

Hankkeen toiminnasta kirjoitettiin myös lehtiartikkeleita Puutarha & Kauppa -lehteen ja ProAgria Itä-Suomi -lehteen. Hankkeen Facebook-tiedottaminen oli edelleen vilkasta ja Facebook-ryhmässä olikin jo yli 200 jäsentä.

Toukokuussa järjestettiin yhteistyössä Mahdollisuuksia jatkojalostukseen -hankkeen kanssa tilaisuus, jossa marjanviljelijät ja jatkojalostusyrittäjät kohtasivat (Treffit marja-alan yrittäjille). Tämän tilaisuuden pohjalta syntyi ajatuksia yhteistyökuvioista ja jatkojalostustiloja tarjottiin myös viljelijöille vuokrattavaksi. Pohjois-Karjalassa oli syntymässä Marjamaat-hankkeen innoittamana marjojen ja hedelmien jatkojalostusyritys, jonka tarkoitus on viljellä jatkossa osa käyttämästään raaka-aineesta itse. Saman yrityksen ympärille oli muotoutumassa yritysryhmähanke.

Marjamaat-hanke oli mukana edistämässä herukan ja saskatoonin rasiamarjakauppaa Tuoreverkko Oy:n kanssa. Mustaherukan osalta rasiakauppa alkoi jo 2017 ja sopimuksia jatkettiin edelleen vuodelle 2018. Vuoden 2018 kesällä päästiin aloittamaan myös saskatoonin rasiamarjakauppa, joka lähtikin hyvin liikkeelle. Toiminnan laajentamista ja kehittämistä suunniteltiin tulevaa kasvukautta varten.

Marjamaat-hanke

Luonnonvarakeskus oli aktiivisesti mukana suunnittelemassa hankkeen ohjelmaa sekä tuotti materiaalia hankkeessa jaettavaksi. Luke tuotti mm. viljelijätiedotteen Pakkasmarjapäivän kuulumisista sekä lehtiartikkelin marjojen sopimustuotannosta. Raportointijaksolla aloitettiin työstämään taimituottajan opasta, sillä varsinkin herukkapuolella on pulaa taimimateriaalista.

Kuva yllä: Retkellä puutarhailoille näimme mahdollisesti uuden tulevaisuuden marjakasvin; marjasinikuusaman.

Kuva oikealla sivulla: Samaisella retkellä näimme uutta tekniikkaa yhdistettynä omenanviljelyyn; itsepoiminnassa olevat omenapuut oli merkitty QR-koodilla, josta saadaan tarkat puukohtaiset tiedot ja sijainnin.

Hankkeen alkuperäinen toteutusaika päättyi 30.6.2018. Hankkeelle haettiin kuitenkin vuoden jatkoaika, joka jätettiin Ely-keskuksen käsittelyyn ennen hankkeen päättymistä. Hanketta oli toteutettu kustannustehokkaasti: esimerkiksi tilaisuuksien ”monistaminen” hankkeen toteutusmaakuntiin toi säästöjä. Taloudellinen tilanne siten mahdollisti hyvin jatkoajan hakemisen.

Raportointijaksolla järjestettiin 18 tilaisuutta, joista viisi järjestettiin yhteistyössä muiden hankkeiden kanssa ja viisi paikallisten marjanviljelypiirien kanssa. Näihin tilaisuuksiin osallistui yhteensä 460 henkilöä.

Raportointijaksolla julkaistiin kymmenen erilaista materiaalia sekä annettiin toimittajille tiedonantoja marjakaudesta. Hankkeen nettisivuilla julkaistiin tallennettuja tilaisuuksia myöhempää katselua varten. Nämä ovat tavoittaneet kohderyhmää hyvin, sillä niitä on katseltu useita satoja kertoja.

4.6 Toimintakausi 1.7.2018 - 31.12.2018

Hankkeelle haettiin jatkoaikaa 30.6.2019 saakka. Muutospäätös vuoden jatkoajalle saatiin 25.10.2018.

Syyskuun puolen välin aikaan järjestettiin Kiteellä pellonpiennarpäivä yhdessä HML:n Pohjois-Karjalan piirin kanssa ja se oli hyvä hetki kerrata yhdessä kulunutta kasvukautta.

Seurantakaudella jatkoi luomumarjatyöpaja. Luomutuotanto kiinnosti hyvin koko hankkeen toiminnan ajan. Pelkästään näihin kolmeen luomutyöpajaan osallistui 68 henkilöä. Tämä oli hieno asia, sillä etenkin luomumarjoilla on runsas kysyntä ja lisää tuotantoa tarvitaan koko hankealueella.

Uusien marjanviljelijöiden saamiseksi alalle kirjoitettiin ProAgria Pohjois-Karjalan maatala-asiakkaille suunnattuun uutiskirjeeseen syyskuussa juttu marjantuotannosta mahdollisuutena. Tämä muodostuikin koko kirjeen kiinnostavimmaksi artikkeliksi ja se oli eniten klikattu uutinen. Keski-Suomessa kokoontui vuonna 2017 alkanut aloittavien marjanviljelijöiden ryhmä jälleen yhteen keskustelemaan kertyneistä kokemuksista.

Mansikan syyshoitotoimenpiteet ovat murroksessa ja siihen etsittiin koko ajan uutta tietoa niin lannoituksen kuin kasvinsuojelunkin osalta. Tähän aihepiiriin liittyen järjestettiin Kiteellä tiedotustilaisuus, joka keräsi 28 kuulijaa.

Herukan tuotannon ympärille järjestettiin kolme erillistä tilaisuutta Keski-Suomessa Keuruulla. Näihin kaikkiin oli etäosallistumismahdollisuus. Sekä Etelä-Savossa että Pohjois-Karjalassa olimme mukana AvenaBernerin, Eviran ja Itä-Suomen yliopiston järjestämissä marjakiertueissa kertoen hankkeesta sekä nykyisistä markkina- ja viljelynäkymistä.

Lokakuussa haettiin tietoa Skotlannin ja Englannin marjanviljelystä osallistumalla Hedelmän- ja Marjanviljelijäin liiton opintomatkalta. Briteissä tunneliviljely on hyvin kehittynyttä ja meillä tämä tuotantomuoto on n. 20 vuotta heitää jäljessä. Nyt meillä oli hyvä mahdollisuus ottaa sieltä oppia ja välttää ne virheet, joita he olivat alussa tehneet. Matkasta julkaistiin kirjoitus ProAgria Itä-Suomi -lehdessä, hankevastaava piti siitä esitelmän ProAgrian puutarhatuotannon asiantuntijoiden webex-palaverissa 19.12.2018 ja matkasta julkaistiin matkaraportti, joka on hankkeen nettisivuilla.

Luonnonvarakeskuksen koostama Taimituottajan opas valmistui. Sähköinen versio julkaisusta löytyy hankkeen kotisivuilta.

Raportointijaksolla järjestettiin 11 tilaisuutta, joista kaksi järjestettiin yhteistyössä sidosryhmien kanssa ja yksi paikallisen marjanviljelypiirin kanssa. Näihin tilaisuuksiin osallistui yhteensä 154

Marjamaat-hanke

henkilöä. Raportointijaksolla on julkaistu erilaisia materiaaleja 34 kappaletta sekä annettu toimittajille tiedonantoja marjakaudesta.

Britannian opintomatalla nähtiin paljon tunnelituotantoa, suoramyyntitiloja sekä tutustuttiin tutkimukseen James Hutton Instituutissa.

4.7 Toimintakausi 1.1.2019 - 30.6.2019

Hankkeelle haettiin toista jatkoaikaa 31.12.2019 saakka. Jatkoajan hakemisella oli ohjausryhmän vahva tuki, sillä varsinkin taimipuolella oli vielä paljon tiedottamistarvetta. Herukoilla on pulaa taimista ja vastaavasti mansikalla ulkomaisen taimimateriaalin mukana on saatu useita kasvitauteja suomalaisille marjapelloille.

Vuoden 2019 alusta alkaen aloitettiin uudet aloittavien marjayrittäjien työpajat kaikissa hankemaakunnissa. Kaikille osallistujille jaettiin hankkeen varoilla tilattuja Puutarhaliiton mansikan, vadelman ja herukan viljelyn oppaita.

Maan kasvukunto ja kierrätyslannoitteet kiinnostavat viljelijöitä tuotantosuunnasta riippumatta ja marjanviljelijöillekin järjestettiin aiheesta koulutus Joensuussa, johon oli etäosallistumismahdollisuus.

Raportointijaksolla järjestettiin 25 tilaisuutta, joista viisi järjestettiin yhteistyössä HML:n aluepiirien kanssa. Osallistujia näissä tilaisuuksissa oli 332. Materiaaleja julkaistiin 25 kappaletta sekä annettiin toimittajille tiedonantoja marjakaudesta. Hankkeen Facebook-ryhmään tuli koko ajan uusia jäseniä. Elokuussa 2019 jäseniä oli 275.

Pellonpiennarpäivässä Sulkavalla Kulmalan tilalla (yrittäjä Mikko Ruottinen keskellä punaisessa paidassa) tutustuttiin sekä tunnelituotantoon että avomaatuotantoon.

4.8 Toimintakausi 1.7.2019 - 31.12.2019

Puutarha-alan tärkein valtakunnallinen näyttely järjestetään vuosittain elokuussa Lepaalla, Hattulassa. Vuonna 2019 se järjestettiin 15.-17.8. Näyttely houkutteli runsaasti osallistujia ympäri Suomen ja hankealueen viljelijöitäkin siellä tavattiin. Näyttelyssä ProAgrian yhteisosastolla meistä hanketoimijoista olivat Päivi Turunen ja Mirja Tiihonen. Osastolla oli jaossa Marjamaat-hanke-esitteitä ja hanke tuli esille viljelijöiden kanssa keskusteltaessa.

Marjamaat-hanke oli esillä myös Joensuussa järjestetyssä SILVA-metsänäyttelyssä ProAgria Pohjois-Karjalan osastolla 6.-7.9.2019.

Ensimmäinen raportointikauden infotilaisuus oli taimipäivä 6.11. Pieksämäellä. Taimipäivään oli koottu joukko asiantuntijoita, yritysten edustajia ja viljelijöitä kertomaan omia näkemyksiään ja kokemuksiaan taimien laadusta, tuotannosta, hankinnasta ja käytöstä. Päivä herätti kiinnostusta ja keskustelua niin paikan päällä kuin etänäkin. Tilaisuudesta on tehty Webex-tallenne.

Mirja Tiihonen osallistui hankkeen kustannuksella Interaspa praxis -messuille Hampurin luona syyskuun alussa. Matkasta on valmistunut matkaraportti ja se löytyy sähköisenä hankkeen kotisivuilta. Interaspa-messujen pääteemana on marjojen ja porsaan viljely. Erilaisia työkoneita oli näytillä paitsi messuosastoilla myös työnäytöksissä. Näytteilleasettajat tarjosivat omia ratkaisujaan esim. tunneliviljelyyn, kasteluun, lannoitukseen, kasvinsuojeluun, sadonkorjuun tehostamiseen ja tuotteiden pakkaamiseen. Messupäivien aikana oli myös mahdollista seurata lyhyitä esitelmiä eri aiheista. Messuista on tehty myös lyhyt videokooste, joka on julkaistu hankkeen Facebook-ryhmässä. Matkalla kävi ilmi, että saksalaiset mansikanviljelijät painivat pääsääntöisesti samojen ongelmien parissa kuin suomalaisetkin.

Marjamaat-hanke

Interaspa-messuilla oli esillä vaihtoehtoja rönsyjen ja rikkakasvien torjuntaan ilman kasvinsuojeluaineita. Vasemmalla Zasson sähkövirtaan perustuva rikkojen ”polttolaite” ja oikealla Heulingin päältä ajettava rönsyleikkuri.

Marjo Marttinen osallistui hankkeen kustannuksella Marjataito 2- ja Marjaosaamiskeskuksen Kopsa-hankkeiden järjestämälle Puolan opintomatkalle. Matkalla saatiin hyvä yleiskäsitys Puolan puutarhatuotannon laajuudesta sekä tutustuttiin ammattimaisesti hoidettuihin tiloihin (herukka, mansikka, mansikan taimet, aronia). Koneita valmistava yritys oli varmasti kiinnostavin kohde monelle osallistujalle. Matkasta on valmistunut matkaraportti ja se löytyy sähköisenä hankkeen kotisivuilta. Matkaa käsittelevä artikkeli ilmestyi Puutarha & Kauppa -lehdessä joulukuussa.

Aloittavien marjanviljelijöiden opas tehtiin valmiiksi loka-joulukuussa. Opas tehtiin yhteistyössä Luken kanssa: Luken tutkijoilta saatiin sekä tekstiä että kuvia. Opas on pdf-muodossa Marjamaat-hankkeen kotisivuilla ja sen julkaisu tiedotettiin sekä uutiskirjeessä että Marjamaat FB-ryhmässä.

Päivi Turunen teki hankeyhteistyötä Mahdollisuuksia jatkojalostukseen -hankkeen ja Parasta Rääkkylässä -hankkeen kanssa. Päivi Turunen kertoi heidän tilaisuuksissaan marjaelinkeinosta, sen tuomista mahdollisuuksista, tarjonnasta ja kysynnästä sekä Marjamaat-hankkeen kuulumiset.

Hankkeen viimeinen tilaisuus pidettiin 10.12.2019 Keuruulla. Marjo Marttinen kävi Puolan marjaopintomatkan antia läpi yhdessä KM Peltomarjat Osuuskunnan viljelijöiden kanssa.

Vasemmalla: Jagoda-nimisen konevalmistajan hinattava herukanpoimintakone oli yksi Puolan opintomatkan kiinnostavimmista kohteista.

Oikealla: Puolalainen Hortiplant-niminen yritys tuottaa mansikan taimia koti- ja ulkomaan markkinoille. Lokakuun puolivälissä nostettiin tuoretaimia heti istutettavaksi. Frigotaimet nostetaan varastoon myöhemmin.

Marjo Marttinen oli osallistujana JAMKin Pämä-hankkeen marjatilaisuudessa Pihtiputaalla 25.9.2019 ja luennoitsijana ProAgria Keski-Pohjanmaan Viskuri-hankkeen tilaisuudessa 12.12.2019 Halsualla.

Raportointikaudella julkaistiin kaksi uutiskirjettä. Hankkeen toiminnasta kirjoitettiin myös lehtiartikkeleita ProAgria Itä-Suomi sekä Puutarha & Kauppa -lehtiin. Hankkeen Facebook-tiedottaminen oli vilkasta ja 300:n osallistujan raja ylitettiin. Vuoden lopussa ryhmässä oli 302 jäsentä. Facebookin keräämien ylläpitotietojen mukaan suosituimmat postaukset tavoittivat yli 200 ryhmän jäsentä.

Raportointijaksolla järjestettiin kahdeksan tilaisuutta, joista osa järjestettiin yhteistyössä muiden tahojen ja hankkeiden kanssa. Kokonaisosallistujamäärä näihin tilaisuuksiin oli 161. Taimipäivään järjestettiin etäosallistumismahdollisuus ja se tallennettiin. Hanke oli esillä kahdessa isossa messutapahtumassa (Lepaa, Silva), joissa tavoitettiin päivittäin useita kymmeniä alasta kiinnostuneita.

Marjamaat-hankkeen aikana toteutettiin ja oltiin mukana toteuttamassa yhteensä 115 tilaisuutta. Koko hankeaikana tilaisuuksiin osallistui 2 222 henkilöä.

Raportointijaksolla julkaistiin materiaaleja 15 kappaletta, joista aloittavien marjanviljelijöiden opas oli suurin yksittäinen työ.

Koko hankkeen aikainen tavoite materiaalien osalta oli 40 kpl. Koko hankeaikana julkaistiin yhteensä 149 erilaista materiaalia.

5. HANKEYHTEISTYÖ

Yhteistyötä tehtiin erilaisten hankkeiden ja toimijoiden kanssa tiiviisti koko hankealueella. Jokaisessa maakunnassa toimi samaan aikaan muita tämän hankkeen toimenpiteitä ja teemoja tukevia hankkeita.

Pohjois-Karjalassa toimi Riverian Mahdollisuuksia jatkojalostukseen -hanke, jonka kanssa tehtiin tiiviisti yhteistyötä jatkojalostukseen liittyvissä asioissa mm. järjestämällä yhteisiä tilaisuuksia. Päivi

Marjamaat-hanke

Turunen osallistui myös Pohjois-Karjalassa Marjatyöryhmän kokouksiin. Työryhmää koordinoi Mahdollisuuksia jatkojalostukseen -hanke.

ProAgria Pohjois-Karjalan hallinnoiman Kasvua pellostä -hankkeen kanssa järjestettiin yhteisiä tilaisuuksia pellon käytön vaihtoehtojen esittämiseksi esim. karjataloudesta luopuville tiloille. Hankeyhteistyötä tiedottamisen osalta tehtiin myös mm. Maakaista.fi -hankkeen kanssa.

Pohjois-Savossa toimivan Marjaosaamiskeskuksen EduBerry-hankkeen kanssa tehtiin yhteistyötä ja konkreettinen esimerkki tästä oli yhdessä järjestetty Helmiseminaari Suonenjoella. Parasta Rääkkylässä -hanke järjesti Marjojen mahdollisuudet -tilaisuuden Rääkkylässä ja siinä oltiin kertomassa ajankohtaiset kuulumiset eri marjojen viljelystä, tarjonnasta ja kysynnästä.

Yhteistyötä tehtiin myös muiden marja-alan kehittämiseen pyrkivien hankkeiden kanssa valtakunnallisesti. Näitä olivat mm. Marjataito, SataVarMa, Mansikan syysheito, VoPu, 65 degrees North – erikoiskasvit euroiksi, EduBerry ja BerryGrow -hankkeet.

Muissakin hankkeissa syntyneitä tuloksia välitettiin Marjamaat-hankkeen avulla Itä- ja Keski-Suomen alueelle kirjoittamalla uutiskirjetekstejä, kutsumalla asiantuntijoita toisista hankkeista puhujiksi infotilaisuuksiin ja yhteisin opintomatkaraportein. Lisäksi tiedotettiin eri hankkeiden tilaisuuksista Marjamaat-hankkeen kanavissa, etenkin silloin, jos niihin oli mahdollista osallistua etäyhteydellä.

Hankkeen alkuvaiheessa Marjamaat-hanke toimi yhteistyössä Keski-Suomessa Keulinkin hallinnoiman Marjat-kehittämishankkeen sekä sitä seuranneen JAMKin marjahankevalmistelun kanssa.

Marjamaat-hanke toimi Keski-Suomessa rinnakkain LuomuKS-hankkeen kanssa. Työnjako oli se, että LuomuKS-hankeessa marja-asioista käsiteltiin luomuviljelyä ja Marjamaat-hankkeessa muita marja-asioita. Marjamaat tiedotti LuomuKS-hankkeen marjatilaisuuksista ja hyödynsi luomumansikan havaintopellosta saatuja kokemuksia mm. luentosisällöissä.

Hankkeen loppuvaiheessa yhteistyötä oli JAMKin Pämä-hankkeen ja ProAgria Keski-Pohjanmaan Viskuri-hankkeen kanssa.

Etelä-Savossa yhteistyötä tehtiin mm. Unelmakauppa – elintarvikkeista euroiksi, Kilpailukykyä kasviyrityksiin - KIPAKKA sekä Taitava johtaja, pätevä liideri -hankkeiden kanssa.

6 KUSTANNUKSET JA RAHOITUS

Hankesuunnitelmassa esitetty hyväksytty kustannusarvio 1.1.2016 - 30.6.2018

	ProAgria	ProAgria	ProAgria		
	Etelä-Savo	Keski-Suomi	Pohjois-Karjala	Luke	YHTEENSÄ
Palkat	40 006,71 €	37 092,50 €	124 570,00 €	15 510,00 €	217 179,21 €
Vuokrat	3 700,00 €	2 040,00 €	3 800,00 €	- €	9 540,00 €
Ostopalvelut	10 856,00 €	15 300,00 €	16 902,10 €	- €	43 058,10 €
Matkakustannukset	14 700,00 €	14 860,00 €	24 400,00 €	5 600,00 €	59 560,00 €
Muut kustannukset	7 800,00 €	7 285,81 €	18 000,00 €	- €	33 085,81 €
Flat rate 15 %	6 001,00 €	5 563,88 €	18 685,50 €	2 326,50 €	32 576,88 €
Kustannukset yhteensä	83 063,71 €	82 142,19 €	206 357,60 €	23 436,50 €	395 000,00 €

Muutoshakemuksessa esitetty ja hyväksytty kustannusarvio 1.1.2016 - 31.12.2019.

	ProAgria	ProAgria	ProAgria		
	Etelä-Savo	Keski-Suomi	Pohjois-Karjala	Luke	YHTEENSÄ
Palkat	53 927,00 €	47 498,83 €	120 998,47 €	23 235,22 €	245 659,52 €
Vuokrat	1 398,67 €	2 040,00 €	2 638,02 €	- €	6 076,69 €
Ostopalvelut	17 197,00 €	20 300,00 €	22 897,19 €	1 116,00 €	61 510,19 €
Matkakustannukset	9 692,00 €	3 969,00 €	11 674,15 €	3 600,00 €	28 935,15 €
Muut kustannukset	760,00 €	1 209,54 €	14 000,00 €	- €	15 969,54 €
Flat rate 15 %	8 089,05 €	7 124,82 €	18 149,77 €	3 485,28 €	36 848,92 €
Kustannukset yhteensä	91 063,72 €	82 142,19 €	190 357,60 €	31 436,50 €	395 000,02 €

Hankkeen toteutuneet kustannukset 1.1.2016 - 31.12.2019

	ProAgria	ProAgria	ProAgria			Toteutunut
	Etelä-Savo	Keski-Suomi	Pohjois-Karjala	Luke	YHTEENSÄ	%
Palkat	58 215,18 €	53 382,29 €	125 059,33 €	26 086,93 €	262 743,73 €	107 %
Vuokrat	626,21 €	- €	2 435,27 €	- €	3 061,48 €	50 %
Ostopalvelut	13 290,42 €	12 975,45 €	18 548,33 €	806,00 €	45 620,20 €	74 %
Matkakustannukset	9 148,28 €	4 029,10 €	12 410,16 €	2 427,18 €	28 014,72 €	97 %
Muut kustannukset	- €	- €	9 227,51 €	450,79 €	9 678,30 €	61 %
Flat rate 15 %	8 732,28 €	8 007,35 €	18 758,90 €	3 913,04 €	39 411,56 €	107 %
Kustannukset yhteensä	90 012,37 €	78 394,19 €	186 439,50 €	33 683,94 €	388 529,99 €	98 %

7 RAPORTOINTI JA SEURANTA

Marjamaat hankkeen raportoinnissa noudatettiin virallisia ohjeita. Puolivuositain tehtiin väliraportit ja toimintavuositain vuosiraportit, jotka jaettiin ohjausryhmälle ja ELY-keskukselle. Opintomatkoista tehtiin matkaraportit. Hankkeen aikana seurattiin marjapinta-alojen kehitystä.

8 TOTEUTUSOLETUKSET JA RISKIT

Hankkeen suunnitteluvaiheessa riskinä pidettiin tavanomaisen asiantuntijatyön toiminnan riskejä kuten mm. hankehenkilökuntaan sidotun osaamisen menettäminen henkilökunnan vaihtuessa. Tämä riski ei toteutunut, vaan hanketta toteuttivat alusta loppuun samat hanketoimijat. Päinvastoin, hankkeen aikana rekrytoitiin kaksi eri hanketyöntekijää ProAgria Pohjois-Karjalaan sekä ProAgria Keski-Suomeen yksi. Heiltä saatiin uutta, raikasta näkökulmaa ja vahvuuksia hankkeen toiminnan toteuttamiseen.

Riskinä pidettiin myös sitä, että hankkeen toimenpiteisiin ei saataisi riittävästi osallistujia. Tämän riskin minimoimiseksi ja riittävän osallistujamäärän saavuttamiseksi tilaisuudet suunniteltiin kohderyhmän tarpeiden mukaan ja osallistujat koottiin koko hankealueelta mm. etäyhteyksiä hyödyntäen. Hankkeen tarpeellisuudesta ja oikea-aikaisuudesta kertoo se, että yhtään järjestettyä tilaisuutta ei peruttu osanottajien vähyyden vuoksi.

9 HANKKEEN TULOKSET JA VAIKUTUKSET

Hankkeen toiminnassa onnistuttiin kaiken kaikkiaan hyvin. Hankkeen kustannukset toteutuivat suunnitellusti. Toimenpiteet etenivät suunnitellusti ja määrälliset tavoitteet ylitettiin reilusti. Nämä tulokset kuvaavat hyvin tiedonvälityksen tarvetta ja kysyntää hankkeen kohderyhmässä ja aihealueilla.

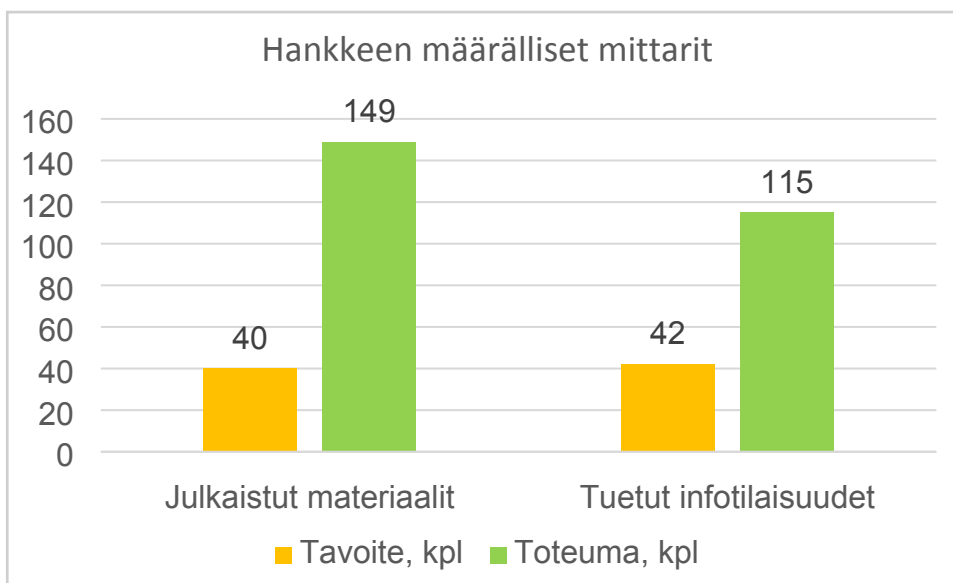
9.1 Infotilaisuudet, julkaisut ja osallistujat

Marjamaat-hanke

Tavoitteena oli järjestää 42 **infotilaisuutta** ja niitä järjestettiin 115 kappaletta. Hankkeen tilaisuudet ja toiminta kohtasivat selvästi kohderyhmän tarpeet, sillä tilaisuuksiin osallistui hienosti 2 222 henkilöä (hankkeen tavoitteena 620 henkilöä). Pohjois-Karjalassa hankkeeseen on osallistunut 170 sekä noin 20 uutta, mahdollisesti marjantuotantoa aloittavaa henkilöä. Etelä-Savossa Marjamaat-hankkeen postituslistalla on 136 henkilöä. Hankkeen aikana on keskusteltu marjan- tai hedelmänviljelyn aloittamisesta noin 10 tilan kanssa. Keski-Suomessa hankkeen postituslistalla on kuutisenkymmentä henkilöä. Puolenkymmentä tilaa on sellaisia, missä harkitaan marjanviljelyn aloittamista.

Tavoitteena oli myös julkaista 40 erimuotoisia **julkaisua**, mukaan luettuna sähköiset julkaisut. Hankkeen aikana valmistui 149 julkaisua. Kaksi niistä, Taimituottajan opas sekä Aloittavan marjanviljelijän opas, olivat sisällöltään laajoja.

Sähköinen tiedottaminen, Facebook-ryhmä mukaan lukien, tavoitti ihmiset hyvin.

Hankkeen tavoitteet niin julkaistujen materiaalien kuin infotilaisuuksien suhteen ylitettiin.

Jäseniä yhteensä

tammi 6, 2019–tammi 1, 2020

302 Jäsenet

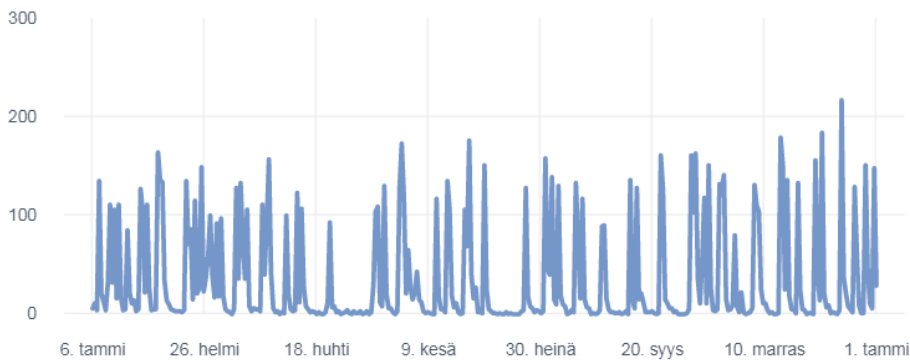
302
Jäseniä yhteensä
+28%

Hankkeen Facebook-ryhmän jäsenten määrä on kasvanut tasaisesti koko hankeajan ja ylitti 300 henkeä juuri hankkeen lopussa. Kaksi kolmannesta (64,2 %) Facebook-ryhmän jäsenistä oli naisia.

Aktiiviset jäsenet

tammi 6, 2019–tammi 1, 2020

Jäsenet

264
Aktiiviset jäsenet

Valtaosa FB-ryhmän jäsenistä on seurannut ryhmää aktiivisesti.

Hankkeen kotisivuille koottiin laajasti hanketilaisuuksien materiaaleja sekä niistä tehtyjä tallenteita. Hankkeessa julkaistiin säännöllisesti myös sähköpostilla lähetettävää uutiskirjettä. Tämän tiedotuksen piirissä oli valtaosa alueiden tiedetyistä marjanviljelijöistä ja sidosryhmistä. Hankkeen toiminta-aikana toteutunut tietosuojalainsäädännön uudistuminen haittasi hetken tehokasta tiedottamista, mutta pian kohderyhmältä saatiin paljon markkinointilupia.

Hankkeessa tavoitteena oli parantaa puutarhatuotannon kilpailukykyä lisäämällä tutkimuksen, neuvonnan ja viljelijöiden yhteistyötä. Tämä toteutui hyvin, sillä hankkeessa oli mukana

kumppanina Luonnonvarakeskus. Usean Luken (myös Helsingin yliopiston) tutkijan asiantuntemus välittyi hankkeen tilaisuuksissa ja julkaisuissa. Hankkeen toimintaa olivat tiiviisti suunnittelemassa ja toteuttamassa Luonnonvarakeskuksesta Kati ja Kalle Hoppula.

Alueellisesti kehitettyjä **parhaita viljelykäytäntöjä** levitettiin alueelta toiselle ja valtakunnallisesti. Eri alueiden ja tilojen viljelykäytäntöjä päästiin jakamaan ja näkemään myös hankkeen järjestämällä kotimaan tutustumisretkillä. Monissa hanketilaisuuksissa oli etäyhteydellä osallistujia ympäri Suomen. Mahdollisuutta osallistua etäyhteyden kautta kiiteltiin pitkien välimatkojen vuoksi. Keskimäärin noin puolet (49 %) osallistujista on ollut etäosallistujia niissä tilaisuuksissa, missä etäosallistuminen on ollut mahdollista. Aina etäyhteydet eivät toimineet moitteettomasti, mutta palaute etämahdollisuudesta oli vahvasti positiivinen.

Tavoitteena oli välittää myös **ulkomaista tutkimustietoa**, hyviä käytänteitä muista maista ja tulevaisuudennäkymiä tähänastista nopeammassa aikataulussa hankealueelle. Vuonna 2017 hollantilainen neuvoja Harrie Pijnenburg oli asiantuntijana Pohjois-Karjalassa ja Etelä-Savossa järjestetyissä pellonpiennarpäivissä. Keväällä 2018 Keski-Suomessa vieraili Sander van Broekhoven HortiNovalta Hollannista kertomassa kasvinesteanalysistä. Tähän tilaisuuteen oli etäyhteydsmahdollisuus. Hankkeen resursseilla hanketoimijat vierailivat myös useissa maissa opintomatkoilla ja messuilla ja siellä opittua ja nähtyä jaettiin aktiivisesti kohderyhmälle tilaisuuksissa, lehtikirjoituksissa ja matkaraporttien muodossa.

9.2 Marjapinta-alan kehitys

Tavoite oli, että viljelijöiden lisääntyneen osaamisen seurauksena **marjojen viljelyala kasvaa, uusia yrittäjiä tulee** alalle ja etenkin herukkakasvustojen uusinta nopeutuisi. Hankealueella viljelyaloissa onkin tapahtunut hieno kehitys. Mansikka- ja herukka-alaa on tullut paljon lisää Pohjois-Karjalassa ja mansikkaa Etelä-Savossa. Keski-Suomessa oli tavoitteena pysäyttää mansikkapinta-alan lasku ja kääntää se nousuun ja tämä toteutui.

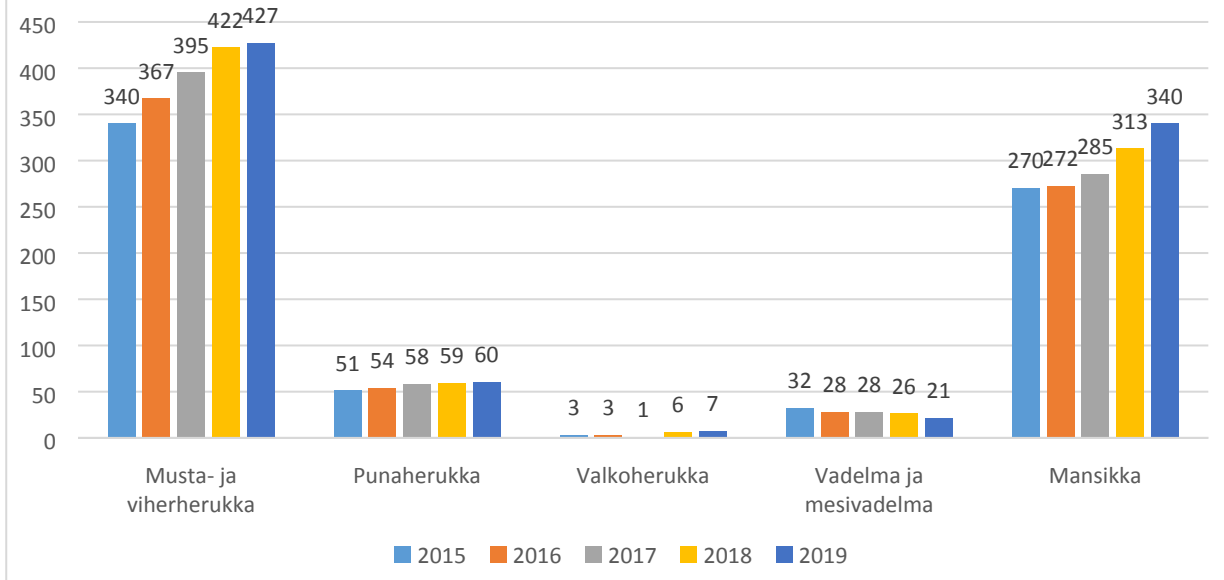
Pohjois-Karjalan maaseudun kehittämissuunnitelmassa v. 2014 - 2020 (Pohjois-Karjala Puhtaiden luonnonvarojen energinen maakunta) oli kirjattu, että tavoitteena on Pohjois-Karjalan marjanviljelyalan kasvattaminen 20 prosentilla. Pohjois-Karjalassa hankeaikana marjapinta-ala on kasvanut 19 %.

Hanke oli käynnissä oikeaan aikaan. Kasvanut kuluttajakysyntä ja uusien marjojen jatkojalostajien syntyminen mahdollisti uuden ja uudistetun viljelyalan kasvun. Hankkeessa välitettiin tätä positiivista markkinaviestiä useissa tilanteissa kohderyhmälle. Hankkeen toiminnan tuloksena saatiin aloitettua mm. herukoiden ja saskatoonin rasiamarjakauppa tukkuliikkeen kautta.

Marjamaat-hanke

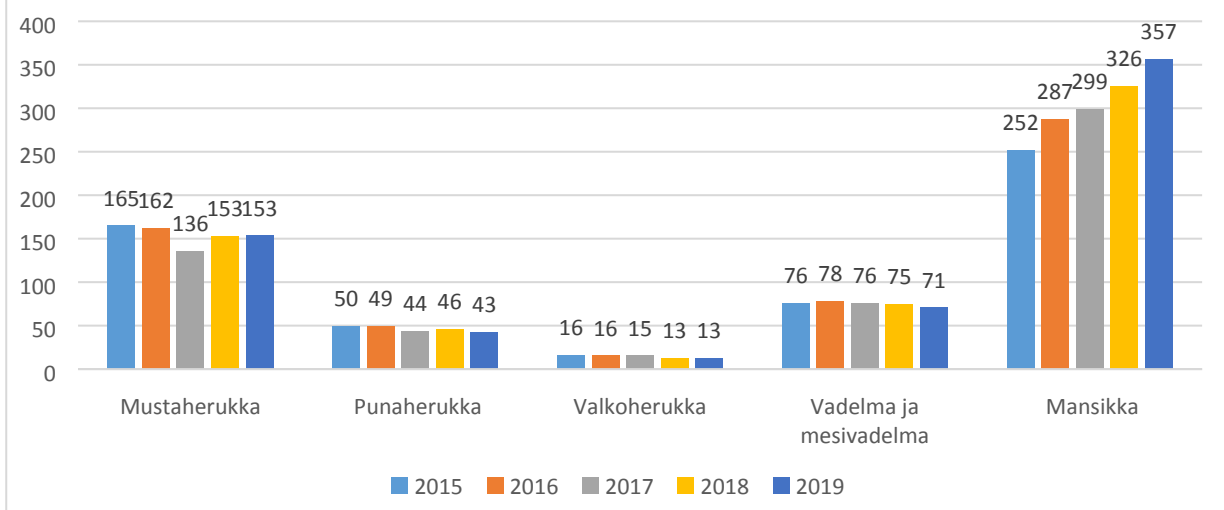
Marjapinta-alojen kehitys, Pohjois-Karjala, 2015-2019.

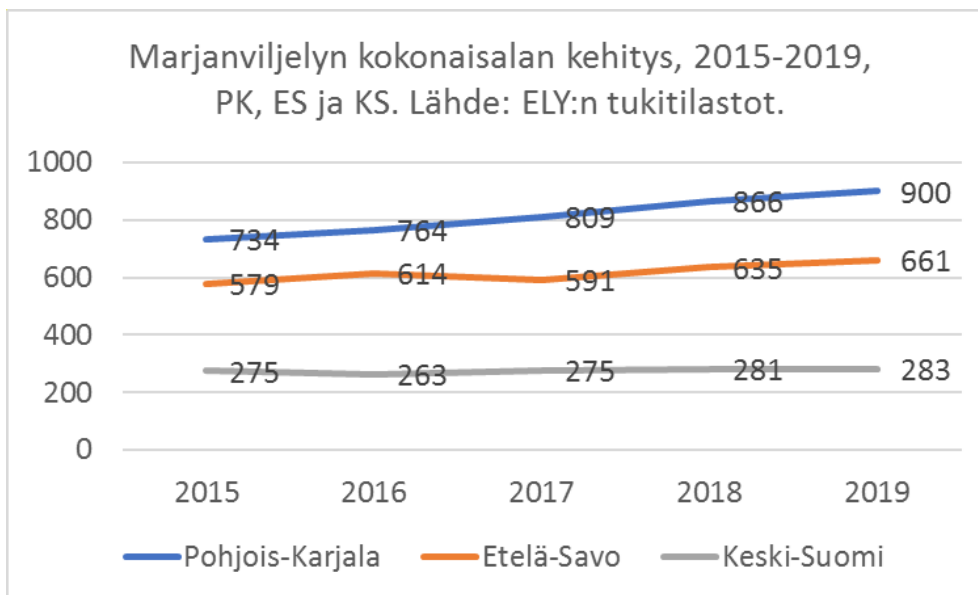
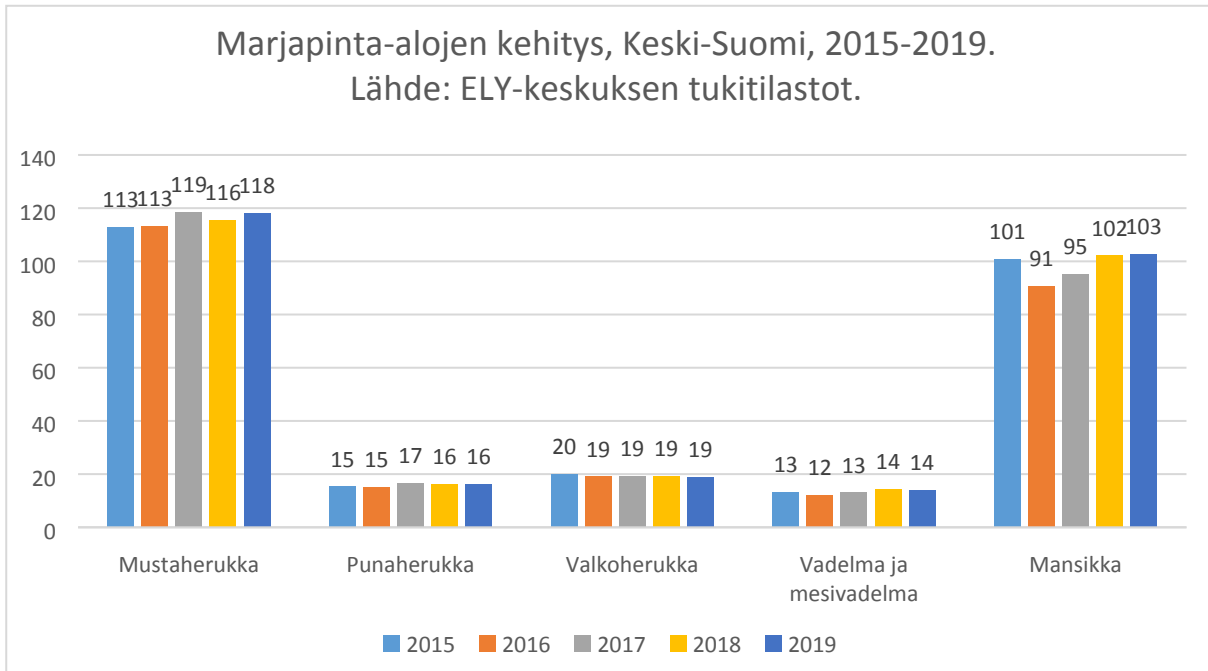
Lähde: ELY-keskuksen tuketilastot.

Marjapinta-alojen kehitys, Etelä-Savo, 2015-2019.

Lähde: ELY-keskuksen tuketilastot.

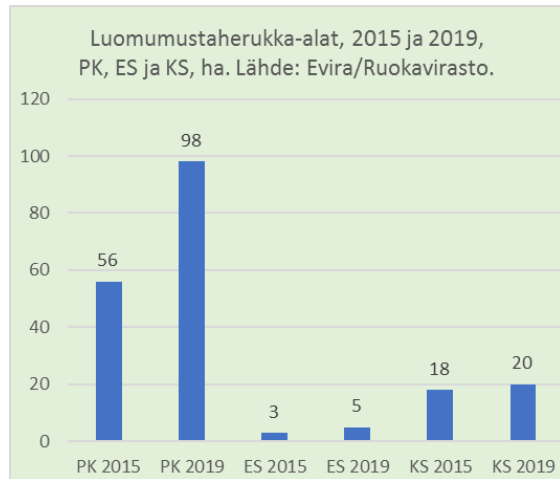
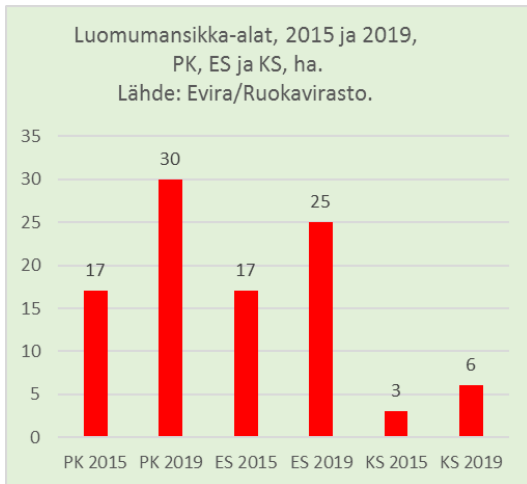

9.3 Luomupinta-alan kehitys

Hankeessa innostettiin **nuoria viljelijöitä** tarttumaan marjantuotannon mahdollisuuksiin. Kaikissa hankemaakunnissa järjestettiin viiden tapaamiskerran aloittavan marjayrittäjän työpajoja. Lisäksi julkaistiin Aloittavan marjayrittäjän opas. Nämä työpajat kiinnostivat hyvin alasta kiinnostuneita tai jo jonkin verran marjoja viljeleviä henkilöitä. Näissä työpajoissa oli mukana myös lukuisia luomumarjantuotannosta kiinnostuneita.

Hankkeen yhtenä tavoitteena olikin myös **luomumarjantuotannon** kasvattaminen, sillä etenkin luomumarjoilla on tällä hetkellä kysyntää. Näissä työpajoissa tapahtui myös hyvin verkostoitumista ja osallistajat saivat toisistaan vertaistukea. Hankkeen aikana luomumarja-alat kasvoivat hankealueella. Pohjois-Karjalassa luomumustaherukkaa ja mansikkaa tuli lisää 55 ha (hankkeen tavoite 2 ha), Etelä-Savossa 10 ha (tavoite 3 ha) ja Keski-Suomessa 5 ha (tavoite 3 ha).

9.4 Muut tulokset

Hankkeella oli myös valtakunnallista vaikutusta. Kerrottuna palautteena kuultiin, että hankkeessa koottua aineistoa oli käytetty koulutusmateriaalina oppilaitoksessa sekä TUKESin jatkokoulutuksessa kasvinsuojelukouluttajille. Etäosallistujia oli eri puolilta Suomea ja muiden hankkeiden tiedotuksessa välitettiin tietoa myös Marjamaat-hankkeen tekemisistä. Tämä yhteistyö oli erityisen tiivistä ProAgria Länsi-Suomen SataVarMa-hankkeen kanssa.

Hankkeen toiminta sai osallistujilta myönteistä palautetta. Toteutettu tiedotus kohdistui ajankohtaisiin, tiloille merkityksellisiin ja monipuolisiin asiakokonaisuuksiin. Hankkeen järjestämien tiiviiden ajankohtaisten asioiden ympärille koottujen infotilaisuuksien kaltaisia tilaisuuksia pidettiin erittäin hyvinä ja niitä toivottiin lisää.

Tämä hanketyyppi antoi mahdollisuuden vastata välillä nopeastikin eteen tulleisiin tarpeisiin. Kynnys osallistua tilaisuuksiin oli matala, koska ne olivat kaikille avoimia ja maksuttomia. Palautteissa kiiteltiin sitä, että etäyhteydet mahdollistivat osallistumisen kaukanakin pidettyyn tilaisuuteen.

Hankkeen aikana kerättiin yksittäisistä tilaisuuksista palautteita sekä tehtiin kaksi laajempaa kyselyä Webropol-järjestelmää käyttäen. Ensimmäinen toteutettiin hankkeen käynnissä ollessa. Siinä haluttiin selvittää puutarhayrittäjien tärkeimpiä marjanviljelyn kehittämiskohteita. Kyselyn pohjalta suunnattiin hankkeen toimenpiteitä näihin kokonaisuuksiin. Tätä kyselyä hyödynnettiin myös jatkohankkeen sisällön suunnittelussa. Toinen kysely toteutettiin hankkeen päättyessä ja siinä

pyydettiin ajatuksia hankkeen vaikuttavuudesta. Valitettavasti vastausprosentti jäi alhaiseksi, varmaankin joulun ja vuoden vaihteen kiireet vaikuttivat tähän. Mutta tämän kyselyn perusteella hankkeesta on saatu paljon hyötyä ja sen kannustamana on uskallettu lähteä yrittämään marjanviljelyä. Yksittäisessä palautteessa kiiteltiin myös hyvin järjestetystä hankkeesta ja tämä on toiminut esimerkkinä hyvästä hanketyöskentelystä.

Yksittäisten tilaisuuksien palautteiden kokonaisarviot asteikolla 1-5 (5 = erittäin tyytyväinen) vaihtelivat välillä 3,6 - 4,3. Yksittäisistä aiheista, joista haluttiin jatkossakin tietoa, tärkeimmiksi nousivat viljelymenetelmät, kasvinsuojelu ja markkinointi.

Sähköiset tiedotuskanavat (Facebook, uutiskirjeet, nettisivut) ovat saaneet runsaasti positiivista palautetta niin hankealueella kuin valtakunnallisestikin. Niiden osalta oltiin hankevastaavaan yhteydessä eri puolelta Suomea. Samoin viimeisen lähetetyn uutiskirjeen jälkeen tuli huolestuneita yhteydenottoja, että miten jatkossa tiedotusta tullaan tekemään.

11. ProAgria Pohjois-Karjalan arvio

Marjamaat-hankkeen keskeisenä tavoitteena oli saada viljelijät marjakasvustojen uudistustoimiin, lisäämään tuotantoalaansa ja kehittämään viljelymenetelmiä, viljelyn tehokkuutta, kehittämään teollisuus- ja tuoremarjakauppaa, laajentamaan alueellista jatkojalostusta ja lujittamaan yrittäjien keskeistä yhteistyötä ja suhteita markkinoihin sekä luomaan ja ylläpitämään kohderyhmän kesken verkostoja.

Hankkeen määrällisenä tavoitteena oli järjestää 40 tilaisuutta, tuottaa 42 julkaisua ja esitettä sekä saada 620 osallistujaa hankkeen infotilaisuuksiin. Hanke on ylittänyt selvästi määrälliset tavoitteensa (115 tilaisuutta, 149 julkaisua ja esitettä sekä 2 222 osallistujaa). Osallistujilta ja yhteistyökumppaneilta kootun palautteen perusteella hanke on onnistunut hyvin myös laadullisesti.

Hanketta toteutettiin toimintasuunnitelman mukaisesti, kuitenkin tarpeen mukaan joustuen. Hankkeen talous toteutui pääosin budjetoidun mukaisesti. Kulujen kertymistä seurattiin tarkasti, ja siitä informoitiin johtoa ja rahoittajaa.

Hankeessa toimittiin kustannustehokkaasti kolmen maakunnan kesken. Tämän seurauksena säästyi rahaa, ja toiminta oli tehokasta. Yhdessä maakunnassa tehty toiminta hyödytti heti koko hankealuetta. Hanketoimijoiden ja organisaatioiden kesken toiminta oli joustavaa ja sujuvaa. Toimintatavat muovautuivat nopeasti toimiviksi. Hanketta toteutettiin yhteistyössä monien muiden hankkeiden sekä laajan sidosryhmäjoukon kanssa.

Hallinnoijan näkökulmasta yhteistyö toteuttajakumppaneiden kanssa sujui joustavasti ja hyvin. Samoin ohjausryhmätyöskentely oli antoisaa. Ohjausryhmässä keskusteltiin vilkkaasti koko toimialasta ja asiasta oltiin innostuneita. Ohjausryhmä antoi vahvistusta hanketoimijoille tehdä tätä työtä sekä ohjasi hyvin toimintaa. Kaikkien osapuolten yhteinen näkemys varmasti on, että hankkeessa toteutettuun tiedonvälitykseen on selkeä tarve myös jatkossa. Ja tällä hetkellä tällä toimialalla on runsaasti menestymismahdollisuuksia, mutta siinä pitää seurata tarkasti markkinakehitystä ja edetä sen rajoissa.

12. Ohjausryhmän arvio

Ohjausryhmä totesi, että hanketta on toteutettu suunnitelman mukaisesti, mutta kuitenkin palautetta kuunnellen ja siihen reagoiden. Hanke oli Pohjois-Karjalan ELY-keskuksen kannalta strateginen hanke (maaseutusuunnitelman tavoite: ”Marjanviljelyala kasvaa 20%”) ja strategisten tavoitteiden saavuttamisessa onnistuttiin hyvin.

Ylimaakunnallisuus toi kustannussäästöjä ja uusia kontakteja. Sähköisten viestintävälineiden aktiivinen käyttö mahdollisti monen viljelijän osallistumisen. Uutta tietoa saatiin kentälle sekä tutkimusyhteistyön että ulkomaan opintomatkojen kautta.

Hanketta toteutettiin oikea-aikaisesti ja se vastasi hyvin sekä markkina- että asiakas kysytäänkin. Yhteistyö eri toimijoiden välillä sujui hyvin ja toimijoiden erilaiset osaamisalueet hyödynsivät hankkeen toimintaa.

Myönnettyt varat on käytetty siihen, mihin ne on tarkoitettukin. Määrälliset tavoitteet on ylitetty reilusti ja palaute itse toiminnasta on ollut hyvää.

13. Esitykset jatkotoimenpiteiksi

Marjamaat-hankkeen aikana keskusteluissa marjatilayrittäjien ja muiden toimijoiden kanssa nousi useita kehittämiskohteita, joista keskeisimmät ovat herukan satotason nosto, tuotannon järjestäminen vastaamaan markkinoiden kysyntää laadun, määrän ja ajoituksen osalta, toimintaympäristön muutosten (mm. ilmastonmuutos, kansainvälinen kilpailu, kasvinsuojeluaineiden käyttökiellot) huomioiminen marjantuotannossa sekä marjanviljelyn kannattavuuden kehittäminen. Näihin osaltaan vastaamaan haetaan Marjamaat 2 -hanketta, jonka keskeisinä toimintamuotoina ovat tiloilla tapahtuvat pienimuotoiset kokeilut sekä valmennukset viljelijöille. Tämän loppuraportin kirjoitusvaiheessa tiedossa oli, että Etelä-Savon ELY-keskus ei tule rahoittamaan jatkohanketta, joten meidän on mietittävä uusia tapoja jatkaa hyvin onnistunutta yhteistyötä Etelä-Savon kanssa.

Marjamaat-hankkeen aikana viljelijät oppivat käyttämään erilaisia sähköisiä tiedonvälitysmenetelmiä. Myös muita digitalisaation tuomia mahdollisuuksia tulisi ottaa käyttöön

alalla. On todennäköistä, että tulevaisuudessa automaatiolla ja robotiikalla on suuri rooli myös marjanviljelyssä, olipa kyse sitten kerätyn tiedon analysoinnista päätösten tueksi tai viljelytoimien automatisoinnista.

Marjatilojen kannattavuus on keskimäärin parempi kuin yleensä kasvintuotantotiloilla, vaihtelu on kuitenkin hyvin suurta. Jotta marjantuotanto säilyisi kilpailukykyisenä toimialana, tarvitaan lisää tietoa ja laskelmia erilaisten viljelytoimien ja investointien kustannuksista, vertailutietoa tilojen kehittämisen tueksi ja työkaluja tilakohtaisten tulosten analysointiin. Tällä hetkellä tätä työtä tehdään soveltuvin osin Neuvo2020-toimenpiteen kautta. On tärkeää, että vastaavanlaista tilakohtaista neuvontaa on saatavilla myös jatkossa.

Tiedon määrä on nykyaikana valtava. Tietotulvasta selvitäkseen marjanviljelijät kaipaavat ajankohtaista, luotettavaa, puolueetonta ja olennaiseen keskittyvää tiedottamista alan kehityksestä. Ulkomaisen tutkimustiedon soveltamisessa Suomen oloihin korostuu neuvonnan asiantuntemus. Eri hankkeissa kerätyn ja syntyneen tiedon tulisi olla kohderyhmälle helposti löydettävissä ja omaksuttavissa. Marjamaat-hankkeen materiaalit tulevat jäämään toistaiseksi ProAgria Itä-Suomen kotisivuille.

Marjamaat-hanke on osaltaan tiivistänyt yhteistyötä tutkimuksen, neuvonnan, marjantuottajien ja muiden toimijoiden välillä. Hankkeen aikana syntyneitä verkostoja ei pidä päästää hiipumaan. Alan kehityksen kannalta on olennaista, että kaikilla toimijoilla on sama ymmärrys toimintaympäristöstä ja tavoiteltavasta kehityksen suunnasta. Avoin keskusteluyhteys eri toimijoiden välillä edistää tätä. Yhteistyötä on syytä jatkaa ja tiivistää Marjamaat-hankkeen päättymisen jälkeenkin.

Hankkeen aikana opitut, uudet keinot esimerkiksi kasvinsuojelussa tai erilaisissa viljelymenetelmissä jäävät tuottamaan lisäarvoa viljelijöiden arkiseen työhön hankkeen päätyttyä. Me hanketoimijat olemme avoimia sekä toimintaympäristössä tapahtuville muutoksille että asiakkaiden tarpeille.

Allekirjoitus ja päiväys

Katri Kostamo

Toimitusjohtaja

SIGNATURES**ALLEKIRJOITUKSET****UNDERSKRIFTER****SIGNATURER****UNDERSKRIFTER**

This documents contains 30 pages before this page

Dokumentet inneholder 30 sider før denne siden

Tämä asiakirja sisältää 30 sivua ennen tätä sivua

Dette dokument indeholder 30 sider før denne side

Detta dokument innehåller 30 sidor före denna sida

authority to sign

representative

custodial

toimivaltaoikeus

nimenkirjoitusoikeus

huoltaja/edunvalvoja

ställningsfullmakt

firmateckningsrätt

förvaltare

autoritet til å signere

representant

foresatte/verge

myndighed til at underskrive

repræsentant

frihedsberøvende